

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ ДО РОЗВИТКУ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ ДЮСШ

Олександра Дубасенюк¹, Олександр Вознюк², Андрій Лайчук³

- 1 доктор педагогічних наук, професор Житомирського державного університету імені Івана Франка, почесний академік НАПН України
<https://orcid.org/0000-0002-9447-4527>, e-mail: dubasenyuk@ukr.net,
- 2 доктор педагогічних наук, професор Житомирського державного університету імені Івана Франка
<http://orcid.org/0000-0002-4458-2386>, e-mail: alexvoz@ukr.net
- 3 аспірант кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, тренер-викладач з триатлону
<https://orcid.org/0000-0001-9102-1381>

Реферат.

Актуальність: необхідність підготовки майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячих юнацьких спортивних шкіл зумовлюється щорічним погіршенням психічного та соматичного здоров'я підлітків, що знайшло відповідне відображення в основних нормативних освітніх документах України.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх тренерів-викладачів до формування морально-вольових якостей учнівської молоді.

Методи: теоретичний метод аналізу психолого-педагогічної літератури щодо проблеми дослідження (з метою виявлення стану досліджуваної проблеми); аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення (для обґрунтування практико-орієнтовних засад відповідних педагогічних умов), педагогічне спостереження, тестування (тести успішності, тести здібностей, індивідуальні тести), проєктивні методи (конструктивні, експресивні, рольові), опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), метод експертної оцінки і самооцінки (для обґрунтування педагогічних умов), методи математичної статистики (для обчислення результатів педагогічного експерименту).

Результати: здійснено теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячих юнацьких спортивних шкіл; розроблено методику та відповідні педагогічні умови покращення зазначеного процесу, проведено педагогічний експеримент щодо підтвердження ефективності зазначених педагогічних умов.

Висновки: результати дослідження підтвердили, що готовність майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю формується більш ефективно за умов: використання виховного потенціалу спортивно-тренувальної діяльності та позаурочної роботи щодо морального виховання; підготовки тренерів до виховання морально-вольових якостей старшокласників; створення сприятливого мікроклімату для налагодження міжособистісного спілкування і гуманістичних стосунків між всіма учасниками освітнього процесу.

Ключові слова: тренер-викладач, учні дитячих юнацьких спортивних шкіл, морально-вольові якості, педагогічні умови.

Вступ. В умовах євроінтеграційних процесів модернізація навчальних та виховних систем закладів вищої освіти актуалізується питання необхідності розробки нових підходів щодо підготовки тренерів?викладачів у контексті процесу фізичного виховання з метою посилення мотивації учнівської молоді до занять фізичною культурою, бажанням вести здоровий спосіб життя, фізично розвиватись та вдосконалюватись.

Як свідчать статистичні дані, регулярне заняття фізичною культурою ще не стали звичною нормою для більшості учнів основної школи. Водночас серед молоді поширюється вживання алкогольних напоїв та наркотичних засобів. Так, за даними Міністерства охорони здоров'я України, у період з 2008 по 2015 роки зареєстровано підвищення рівня хвороб серед учнів: 8 класи – недоброякісні новоутворення (4%); 5?9 класи – хвороби крові та кровотворних органів (35%), 9?10 класи – хвороби сечостатевої та кістково?м'язової системи та кровообігу (28%) (Ситнікова, 2013).

Водночас в Україні відзначається щорічне погіршення психічного здоров'я підлітків, насамперед, унаслідок вживання алкогольних напоїв (37%), наркотичних та інших психотропних речовин (19%), малорухомого способу життя (44%). Кількість випускників основної школи, які є, у цілому, здоровими становить 5%-15%. За таких умов, стан здоров'я школярів має стійку тенденцію до погіршення (Єрмаков, 2007).

В основних нормативних документах (законах України "Про загальну середню освіту" (1999), "Про вищу освіту" (2014) зосереджена увага на стратегії розвитку освіти в Україні. У Державній Національній програмі "Освіта" (Україна XXI століття) зазначається, що педагогічні працівники мають стати основною рушійною силою відродження та створення якісної національної системи освіти. У зв'язку з цим головна увага має бути зосереджена на підготовці нової генерації педагогів, які сприймають рівень підвищення загальної культури, фахової підготовки в процесі здобуття професії як громадянсько?життєву необхідність та власну зацікавленість у професійному зростанні (Грабар та Краснянська, 1977).

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. (2001) наголошується, що підготовка педагогічних працівників є провідним принципом освітньої політики держави. Це зумовлює необхідність реформування системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження у навчальний процес оздоровчих технологій, спрямованих на фізичне благополуччя учня).

Це відповідає основним настановам нового Закону України "Про загальну середню освіту"

(1999), де вказується, що її мета і результат – інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для її подальшої освіти, трудової діяльності й загалом повноцінного життя.

Джерела. Аналіз літератури та дисертаційних праць свідчить, що проблема виховання вольових якостей учнів дитячо?юнацьких спортивних шкіл (далі – ДЮСШ) у процесі занять фізичною культурою розкрита недостатньо, а саме: не вивчено повною мірою психолого-педагогічні умови підвищення ефективності роботи майбутніх тренерів-викладачів щодо формування морально?вольових якостей учнів у процесі їх занять фізичною культурою; не обґрунтовано зміст, форми і методи виховання вольових якостей учнів ДЮСШ.

Як наслідок недостатньої розробленості зазначеної проблеми, наявні в психологічній, педагогічній та методичній літературі рекомендації фахівців щодо виховання морально?вольових якостей молоді, стосуються переважно суто спортивної діяльності, і не є цілісною, науково обґрунтованою методикою виховання морально?вольових якостей учнівської молоді. На заняттях з фізичного виховання навчання рухів, функціональне навантаження недостатньо узгоджуються з розв'язанням виховних завдань.

Аналіз психолого?педагогічної літератури, зокрема дослідження з проблем підготовки майбутнього вчителя фізичної культури (Л. Волков, В. Кубасов, Б. Шиян та ін.) і з питання формування вольових якостей школярів як основи їх фізичного та психічного здоров'я (О. Аксьонова, О. Коберник, С. Поліщук та ін.) засвідчило актуальність обраної теми.

Основу дослідження розроблено згідно з положеннями про психологічні механізми морального розвитку особистості (С.Максименко, М. Боришевський та ін.); про закономірності вольового розвитку учнів (В.Аснін, М. Ланге, Д. Ніколенко, В. Селіванов, О. Скрипченко, Є. Ільїн та ін.); про генезу довільної поведінки та її вольової регуляції (І. Бех, В. Іванников, В. Калін, В. Котило та ін.); концепцій гуманної (Ш. Амонашвілі, В. Бондар, С.Гончаренко, І. Зязюн, Ю. Мальований та ін.) та особистісно орієнтованої оздоровчої педагогіки (Г. Балл, Є. Бондаревська, О. Пехота, С. Сисоєва, І.Якиманська та ін.); професійної підготовки майбутнього вчителя (А. Алексюк, Є. Барбіна, І. Богданова, О.Вознюк, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, В. Луговий, Л.Пуховська, О. Савченко, В. Семиченко, Т. Сущенко, Г. Троцько та ін.); професійної готовності майбутніх тренерів (В. Моляко, В. Сластьонін та ін.).

Мета. Відповідно, основна мета нашого дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та

експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх тренерів?викладачів до формування морально?вольових якостей учнів ДЮСШ.

Методи: аналіз психолого-педагогічної літератури щодо проблеми дослідження (з метою виявлення стану досліджуваної проблеми); аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення (для обґрунтування практико-орієнтовних засад педагогічних умов підготовки майбутніх тренерів?викладачів до формування морально?вольових якостей учнів ДЮСШ). Серед методів емпіричного рівня, використаних для проведення педагогічного експерименту були: педагогічне спостереження, тестування (тести успішності, тести здібностей, індивідуальні тести), проєктивні методи (конструктивні, експресивні, рольові), опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), експертної оцінки і самооцінки, методи математичної статистики (для обчислення результатів педагогічного експерименту).

Результати і обговорення. Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження та наш практичний педагогічний досвід у сфері професійної підготовки майбутніх тренерів?викладачів до розвитку морально?вольових якостей учнів засвідчили, що освітній процес у ДЮСШ має орієнтуватися на морально-етичний аспект щодо розвитку відповідних моральних якостей, що мають забезпечувати ефективну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, їх згуртованість, розвиток командного духу. Найважливішим компонентом у змагальній активності є *морально-вольові якості*, які розкриваються у ставленні учнів до своїх перемог, поразок, супротивників, у роботі в команді, взаємодії з тренером та глибинну людську сутність.

Відповідно, для формування морально-вольових якостей учнівської молоді у контексті професійної підготовки студентів фізкультурних факультетів та закладів вищої освіти був проведений педагогічний експеримент. Програма експериментальної роботи передбачала низку етапів щодо підготовки майбутніх тренерів?викладачів до розвитку морально?вольових якостей учнів ДЮСШ:

I етап – констатувальний етап педагогічного експерименту, який передбачав: визначення сучасного стану сформованості морально?вольових якостей у майбутніх тренерів?викладачів, що передбачало обґрунтування критеріїв, показників та рівнів сформованості морально?вольових якостей у майбутніх тренерів?викладачів;

II етап – формувальний етап педагогічного експерименту, під час якого було розроблено відповідну методику та педагогічні умови професійної підготовки майбутніх тренерів?викладачів; підтве-

рджено гіпотезу за допомогою кількісних і якісних показників; реалізовано впровадження у навчальний процес методики підготовки майбутніх тренерів?викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів ДЮСШ; здійснено аналіз та узагальнення результатів етапу експерименту.

III етап – контрольний, який передбачав узагальнення теоретичних та практичних результатів педагогічного експерименту.

Протягом педагогічного експерименту було використано низку методів теоретичного та емпіричного характеру.

Ефективність теоретичного обґрунтування процесу професійної підготовки майбутніх тренерів?викладачів у визначеному напрямі перевірялась у ході етапу попередньої дослідницької роботи (пілотного обстеження, експертної оцінки), проведеної у ДЮСШ та ЗВО Києва, Житомира, Умані.

Результати констатувального етапу експерименту спонукали нас до розробки поетапної методики та педагогічних умов професійної підготовки майбутніх тренерів?викладачів у визначеному напрямі. Враховуючи недоліки, які було виявлено у ході констатувального етапу педагогічного експерименту, ми запропонували авторський підхід до професійної підготовки майбутніх тренерів?викладачів.

Визначення стану професійної підготовки майбутніх тренерів?викладачів до розвитку морально?вольових якостей учнів ДЮСШ проводилося за допомогою діагностичних інструментів, які передбачали:

1. Вивчення ефективності навчально-виховної роботи на основі розроблених тестів для учнів.
2. Бесіди з тренерами спортивних шкіл, під час яких вивчалось їхнє ставлення до організації роботи із учнями.
3. Відвідування занять, тренувань та змагальних заходів, у яких бляри участь студенти.
4. Діагностику основних проблем підготовки майбутніх тренерів?викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів ДЮСШ.

Проведення педагогічного експерименту передбачало підготовчий етап, який передбачав:

- аналіз змісту навчального матеріалу з метою введення нових тем для експериментального навчання;
- розробку вправ та завдань для практичної частини тренувальних занять;
- проведення формувального експерименту безпосередньо дослідником та тренерами спортивних шкіл.

На основному етапі експерименту ставились завдання як визначення рівнів сформованості підготовки майбутніх тренерів?викладачів до розви-

тку морально-вольових якостей учнів ДЮСШ у експериментальних та контрольних, групах після проведення експерименту, так і перевірка ефективності розроблених методики і педагогічних умов щодо професійної підготовки майбутніх тренерів?викладачів у визначеному напрямі.

Упровадження та перевірка ефективності розроблених методики і педагогічних умов проводилася з урахуванням порівняльного методу дослідження. Порівняльний метод реалізовувався шляхом зіставлення результатів діяльності експериментальних і контрольних груп у процесі дослідницької роботи, що дало змогу порівняти поточні та кінцеві дані дослідження. Головними компонентами експериментального дослідження готовності майбутнього тренера?викладача у визначеному напрямі є мотиваційний, морально?вольовий, організаційний та рефлексивний.

Актуалізація мотиваційного компоненту передбачає інтеграції таких якостей студентів, як стійкі пізнавальні інтереси, почуття обов'язку та відповідальності, прагнення отримати високу оцінку своєї самоосвітньої діяльності, впевненість у своїх силах. Це передбачає сформованість в учнів відповідних моральних почуттів, наявність ціннісного ставлення до освітньої діяльності, позитивні мотиваційні установки, сформованість емпатії.

Морально-вольовий компонент характеризує почуття, вольові процеси, що забезпечують успішний перебіг і результативність спортивної діяльності учнів; підтримку їх морального "тону", моральну сприйнятливність, цілеспрямованість поведінки, самовладання, наполегливість, ініціативність, рішучість, самостійність, самокритичність, самоконтроль, емоційну стійкість, сенситивність, самоконтроль та самоорганізацію

Актуалізація організаційного компоненту забезпечує самореалізацію та саморозвиток учасників освітнього процесу шляхом формування в них умінь щодо планування часу, складання планів діяльності спочатку в спільній діяльності а потім в індивідуальній. Для цього було підібрано комплекс вправ, який дозволяє учасникам освітнього процесу координувати та узгоджувати свої дії з діями інших членів команди.

Рефлексивний компонент пов'язаний із сферою знань та вмінь учасників освітнього процесу щодо аналізу та самоаналізу поставлених пізнавальних завдань, здатності до синтезу та узагальнення, умінь обґрунтовувати судження та бачити протиріччя і проблеми тощо. Тут йдеться про пізнавальні вміння і здібності: вміння слухати, бути спостережливим, креативним (табл 1.1).

Для діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх тренерів?викладачів до розвитку

Таблиця 1.1

Готовність майбутніх тренерів?викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл

Готовність майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл	Мотиваційний	наявність стійких пізнавальних інтересів
		почуття обов'язку та відповідальності
		прагнення отримати високу оцінку своєї самоосвітньої діяльності
		впевненість у своїх силах
	Морально-вольовий	позитивне ставлення до процесу вчення
		самостійність
		цілеспрямованість
		воля
		сміливість
	Організаційний	уміння організовувати роботу
		уміння планувати свою діяльність
		здатність бачити недоліки
		ініціативність та практичність
		активність, наполегливість
		самоконтроль, витримка
	Рефлексивний	уміння здійснювати самоаналіз своєї діяльності
		гнучкість і оперативність у вирішенні завдань
		спостережливість
		уміння оцінювати результати проведеної роботи

морально?вольових якостей учнів було розроблено бальні показники ознак зазначеної готовності: 5 балів – ознака виражена яскраво; 4 бали – ознака виражена достатньо; 3 бали – ознака виражена середньо; 2 бали – ознака виражена слабо; 1 бал – ознака виражена надзвичайно слабо.

Результати аналізу констатувального експерименту за визначеними критеріями дали змогу дійти висновку, що сформованість відповідних якостей студентів виявляє переважно низький (45 %) і середній (36,8 %) рівні. Це свідчить про певні проблеми у процесі підготовки майбутніх тренерів?викладачів до розвитку морально?вольових якостей учнів. Результати констатувального експерименту дозволили нам побудувати відповідну модель, завдяки якій можна досягти покращення відповідного освітнього процесу, та яка має певну структуру (мету, компоненти, педагогічні умови, засоби їх реалізації та результат).

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачав залучення обґрунтованих методів як складової педагогічних умов, що були активізовані у тому числі у процесі проходження студентами педагогічної практики, протягом якої в них закріплювались й поглиблювались здобуті теоретичні знання, студенти оволодівали навичками організації навчального процесу, намагалися вирішувати завдання з розвитку морально?вольових якостей учнів в ході проведення тренувань.

Розвиток морально?вольових якостей майбутніх тренерів?викладачів відбувався на основі засвоєння основних правил поведінки у контексті взаємозв'язків у системі "спорт?людина" й перетворення їх мотиви реальної поведінки, завдяки чому ці правила стверджуються у свідомості підлітків, стають внутрішніми регуляторами їх мо-

рально-вольових якостей. Розуміння мотивів студентами має важливе значення для виявлення механізмів керування процесом розвитку в учнів морально?вольових якостей. Характер мотивації та ступінь прояву відповідних мотивів було з'ясовано за допомогою анкети. Результати цього дослідження представлено у *таблиці 2*.

Як засвідчують дані таблиці, морально?вольові якості майбутніх тренерів-викладачів носить переважно ситуативно?прагматичний характер та орієнтовані на уникнення неприємних ситуацій, осуду та покарання за порушення правил поведінки під час тренувань, бажання завоювати позитивне ставлення інших, а також отримання практичної користі, що вказує на егоїстичні прагнення.

Ефективність актуалізації педагогічних умов виховання морально?вольових якостей учнів спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю визначалась шляхом порівняння досягнутих результатів у вихованні морально?вольових якостей студентів експериментальної групи із результатами контрольних груп. Для цього використовувалися методи математичної статистики (Грбар та Краснянська, 1977). Рівні вихованості морально?вольових якостей досліджувалися на констатувальному, формувальному і контрольному етапах педагогічного експерименту за допомогою визначених рівнів, критеріїв та показників.

Результати дослідження показали, що на констатувальному етапі експерименту студенти мали низькі показники готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально?вольових якостей за когнітивним критерієм.

Отримані результати свідчать про суттєві позитивні зміни в ЕГ (*рис. 1*).

Таблиця 2.

Дослідження актуалізації мотиваційного компоненту майбутніх тренерів-викладачів у визначеному напрямі

Рівні	Групи мотивів	Групи			
		ЕГ		КГ	
		Абс.	%	Абс.	%
Високий	1) орієнтація на самореалізацію у професійній діяльності; 2) бажання реалізуватися в обраному виді спорту; 3) упевненість у виборі професії тренера	31	12,4	28	11,2
Достатній	1) прагнення досягати намічені результати діяльності; 2) бажання завоювати позитивне ставлення інших	37	14,8	29	11,6
Середній	1) практична спрямованість пелагічної діяльності 2) орієнтація на вимоги тренерів, батьків, інші чинники	23	9,2	30	12
Низький	1) недостатній рівень сформованості морально-вольових якостей	34	13,6	38	15,2

Змін у готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей за когнітивним критерієм в учнів КГ майже не спостерігалось (рис. 2).

Отримані результати також свідчать про суттєві позитивні зміни у готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей за показниками емоційно-ціннісного критерію в учнів ЕГ порівняно з КГ (рис. 3 та 4).

Отримані результати також свідчать про суттєві позитивні зміни у готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей за показниками емоційно-ціннісного критерію в учнів ЕГ порівняно з КГ (рис. 3.3 та 3.4).

Проведений педагогічний експеримент дозволив дійти важливого висновку, що одним з важливих чинників підвищення рівня готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку в учнів морально-вольових якостей за діяльнісним критерієм є свідоме протистояння та заперечення можли-

востям досягнень перемоги у спорті нечесним або не гуманістичним шляхом (непомітних порушень правил, вияву надмірної агресії, проявом егоїзму та амбіцій тощо). Поведінка учнів, завдяки проведеної роботі, відзначалась стабільністю та стійкістю в ситуаціях морального вибору.

Висновки. Результати педагогічного експерименту підтвердили, що готовність майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей учнів спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю формується більш ефективно за умов використання виховного потенціалу спортивно-тренувальної діяльності та позаурочної роботи у моральному вихованні; у процесі підготовки тренерів до виховання морально-вольових якостей старшокласників; через створення сприятливого мікроклімату для налагодження міжособистісного спілкування і гуманістичних стосунків між всіма учасниками навчально-виховного процесу.

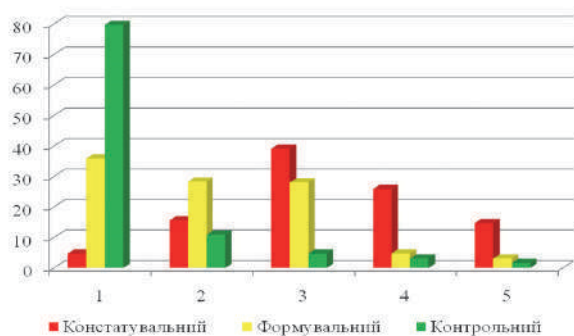

Рис.1. Динаміка готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей у учнів ДЮСШ ЕГ за когнітивним критерієм, %.

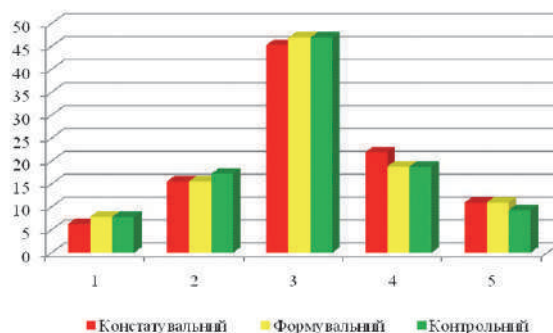

Рис.2 Динаміка готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей в учнів ДЮСШ КГ за когнітивним критерієм, %.

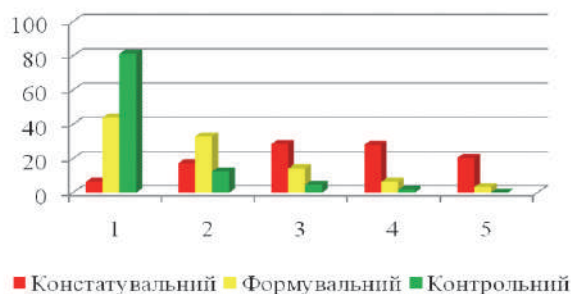

Рис. 3. Динаміка готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей у учнів ДЮСШ ЕГ за емоційно-ціннісним критерієм, %.

1 – гуманістичний рівень; 2 – партнерський рівень; 3 – просоціальний рівень; 4 – групоцентричний рівень; 5 – егоцентричний рівень.

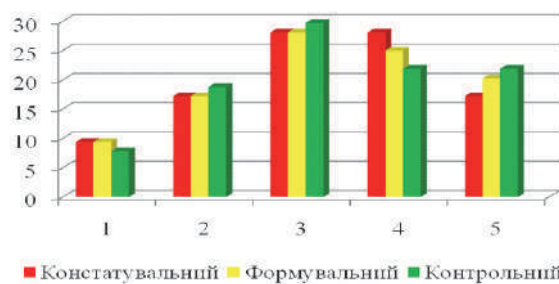

Рис. 4. Динаміка готовності майбутніх тренерів-викладачів до розвитку морально-вольових якостей в учнів ДЮСШ КГ за емоційно-ціннісним критерієм, %.

Список посилань

- Аболіна, Т. Г., 1999. *Моральна культура в контексті соціокультурної динаміки (філософсько-етичний аналіз): автореф.* Доктор наук. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Ажиппо, О. Ю., 2013. *Теоретичні й методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах.* Док тор наук. Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.
- Алексюк, А. М., 1998. *Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія.* К.: "Либідь".
- Бондар, Т. С., Мазін, В. М. та Мартинова, Н. П., 2015. *Актуальні питання фізичного виховання учнівської та студентської молоді: теорія і практика.* Старобільськ: ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка".
- Грабарь, М. И. и Краснянская, К. А., 1977. *Применение математической статистики в педагогических исследованиях (непараметрические методы).* М.: Педагогика.
- Єрмаков, С. С., 2007. Інформаційна складова моніторингу наукових досліджень у фізичному вихованні і спорті. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 8, с. 43-50.
- Маркова, Е. В., 1984. *Мотивационно-волевые особенности личности как фактор успешности деятельности: автореф.* Кандидат наук. Академия повышения квалификации и переподготовки работников образования Министерства образования Российской Федерации.
- Про загальну середню освіту: *Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV, 1999. Відомості Верховної Ради України*, 28, с. 230.
- Верховна Рада України. Законодавство України, 2014. *Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII.* [онлайн] (Останнє оновлення 18 Березень 2020) Доступно: ?<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1434870000112510?>.
- Назаренко, В. В., 2014. Деякі чинники формування готовності майбутніх тренерів-викладачів до роботи у дитячо-юнацьких спортивних школах із плавання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*, 3К (45), 14, с. 188-192.
- Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, 2001. *Освіта України*, 29, с. 4.
- Ситникова, Н. С., 2013. Теоретические аспекты адаптации в спорте. В: *Дні науки: зб. тез доповідей: в 3 т. Гуманітарний університет "ЗІДМУ"*, Т.3, с. 325-326.

Переклад і транслітерація

- Abolina, T. H., 1999. *Moralna kultura v konteksti sotsiokulturnoi dynamiky (filosofsko?etichnyi analiz) [Moral culture in the context of socio-cultural dynamics (philosophical-ethical analysis)]: avtoref. Doktor nauk. Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, [in Ukrainian].*
- Azhyppo, O. Yu., 2013. *Teoretychni y metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do profesiinoi diialnosti v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodical bases of preparation of future teachers of physical culture for professional activity in comprehensive educational institutions]. Doktor nauk. Kharkivskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. H. S. Skovorody, [in Ukrainian].*
- Aleksiuk, A. M., 1998. *Pedahohika vyshchoi osvity Ukrainy: Istoriia. Teoriia [Pedagogy of higher education in Ukraine: History. Theory]. K.: "Lybid", [in Ukrainian].*
- Bondar, T. S., Mazin, V. M. ta Martynova, N. P., 2015. *Aktualni pytannia fizychnoho vykhovannia uchnivskoi ta studentskoi molodi: teoriia i praktyka [Current issues of physical education of pupils and students: theory and practice]. Starobilsk: DZ "LNU imeni Tarasa Shevchenka", [in Ukrainian].*
- Grabar, M. I. i Krasnyanskaya, K. A., 1977. *Primenenie matematicheskoy statistiki v pedagogicheskikh issledovaniyah (neparametricheskie metody) [The use of mathematical statistics in pedagogical research (nonparametric methods)]. M.: Pedagogika, [in Russian].*
- Yermakov, S. S., 2007. Інформаційна складова мониторингу наукових досліджень у фізичному вихованні і спорті [Information component of monitoring research in physical education and sports]. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту [Pedagogics, Psychology, Medical-Biological problems of training and sports]*, 8, с. 43-50, [in Ukrainian].
- Markova, E. V., 1984. *Motivatsionno-voleyie osobennosti lichnosti kak faktor uspeshnosti deyatelnosti [Motivational-volitional personality traits as a factor in the success of activities]: avtoref. Kandidat nauk. Akademiya povysheniya kvalifikatsii i perepodgotovki rabotnikov obrazovaniya Ministerstva obrazovaniya Rossiyskoy federatsii [The Academy of Professional Development and Re-Training of Educators (APK IPPRO)], [in Russian].*
- Pro zahalnu seredniu osvitu: *Zakon Ukrainy vid 13 travnia 1999 r. № 651-XIV [On general secondary education: Law of Ukraine of May 13, 1999], 1999. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], 28, s. 230, [in Ukrainian].*
- Verkhovna Rada Ukrainy. *Zakonodavstvo Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine], 2014. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01 lypnia 2014 r. № 1556-VII. [On higher education: Law of Ukraine of July 1, 2014] [onlain] (Ostannie onovlennia 18 Berezen 2020) Dostupno: ?<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1434870000112510?>, [in Ukrainian].*
- Nazarenko, V. V., 2014. Деякі чинники формування готовності майбутніх тренерів-викладачів до роботи у дитячо-юнацьких спортивних школах із плавання [Some factors in the formation of the readiness of future coaches-teachers to work in children's and youth sports schools in swimming]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Dragomanova [Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University]. Seriya 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury*, 3K (45), 14, s. 188-192, [in Ukrainian].

Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI stolitti [National doctrine of development of education of Ukraine in the XXI century], 2001. *Osvita Ukrainy [Education of Ukraine]*, 29, s. 4, [in Ukrainian].

Sytnykova, N. S., 2013. Teoreticheskie aspekty adaptatsii v sporte [Theoretical aspects of adaptation in sports]. V: *Dni nauky [Science Days]: zb. tez dopovidei: v 3 t. Humanitarnyi universytet "ZIDMU"*, T.3, s. 325-326, [in Russian].

<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20>.

Experimental Verification of Pedagogical Conditions for Training Future Coach-Instructors to Develop Moral and Volitional Qualities in Pupils from Children's and Youth Sports Schools

Olexandra Dubasenyuk¹, Alexander Voznyuk², Andriy Laichuk³

1 Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of Zhytomyr Ivan Franko State University

2 Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of Zhytomyr Ivan Franko State University

3 graduate student of the Department of Pedagogy of Zhytomyr Ivan Franko State University, coach-teacher of triathlon

Abstract

Relevance: the need to professionally train the prospective coaches-teachers for the development of moral and volitional qualities in children and youth of sports schools is due to constant deterioration in adolescents' mental and physical health, which is reflected in the main normative educational documents of Ukraine.

The purpose of the study is to theoretically substantiate, develop and experimentally test the pedagogical conditions for training the prospective coaches-teachers to form the moral-volitional qualities in the youth.

Methods: theoretical method of analysis of psychological and pedagogical literature on the research problem (in order to reveal the state of the research problem); analysis, synthesis, abstraction, generalization (to substantiate the practice-oriented principles of the relevant pedagogical conditions), pedagogical observation, testing (success tests, aptitude tests, individual tests), projective methods (constructive, expressive, role), surveys (conversation, interview), questionnaires, the method of expert assessment and self-assessment, the methods of mathematical statistics (calculating the results of a pedagogical experiment).

Results: a theoretical analysis of the problem of professional training of the prospective coaches-teachers for the development of moral and volitional qualities in the youth of sports schools; the corresponding pedagogical conditions of improvement of the specified process are developed, the pedagogical experiment on approbation of the efficiency of the specified pedagogical conditions is carried out.

Conclusions: the results of the study have shown that the readiness of the prospective coaches-teachers for developing moral-volitional qualities in the youth of specialized educational institutions of sports profile is formed more effectively under the following conditions: using the educational potential of sports-training activities and extracurricular work concerning moral education; training the coaches for the development of moral and volitional qualities in the high school students; creating a favorable microclimate for the establishment of interpersonal communication and humanistic relations between all participants of the educational process.

Keywords: *coach-teacher, students of children's youth sports schools, moral and volitional qualities, pedagogical conditions.*

Стаття надійшла до редакції: 09.06.20

Прийнято до друку: 16.06.20